



■ Vahid MƏHƏRRƏMOV

28 fevral 2015

WWW.KASPI.AZ

HEKAYƏ

14

Tanışlığımızın ilk dəqiqəsindən Əbülfət dayı duzlu-məzəli söhbəti ilə diqqətimi çəkdi. O, xeyli vaxt idi ağsaqqal yaşında cəbhə bölgəsinə yaxın olan dəmiryol stansiyasındakı çayxanada işləyirdi. Qapının üst tərəfinə səliqəsiz halda “Çayxana” sözü yazıb asmışdı. Soyuq aylarda onun qazanında bişən xəşin, xəngəlin dadından doymaq olmurdu. Yaxından tanıyan bəzi dost-ta-nışları çox vaxt onu heç öz adı ilə də çağırmırdılar. Eləcə, “ağsaqqal” - deyib yanlarına səsləyərək çay, yemək sifariş verirdilər. Maşallah, Əbülfət dayı da, yaşına uyğun olmayan qıvrıqlıqla çayxanaya gələn müştərilərə xidmət edir, əlində yemək, çay stollara tərəf tələsirdi.

Başqaları kimi mən ona “ağsaqqal” yox, eləcə, “Əbülfət dayı” deyirdim. Fikir verirdim ki, kimin onu necə çağırmasının çayçı üçün heç bir fərqi yoxdur. Əsas o idi ki, müştərisi gəlsin, çay içilsin, vaxtı boş-boşuna keçməsin, gün ərzində beş-üç manat çörək pulu qazansın. Əbülfət dayının çayxanası elə də böyük deyildi. Cəmi-cümlətən iki otaqdan ibarət idi. Amma yazağzı hava isi-

- Dayı, çayınız varmı?
- Bala, var, amma qaynamış deyil.
- Eybi yox, bir az gözləyərəm, qay-nayır.

Sən demə, çayçı zarafat edirmiş. Çünki oturan kimi təzəcə dəm almış çayniklərdən birini buğlana-buğlana qarşıma qoydu. Sonra baxıb gördüm ki, çayçı gələnlərin hamısına eyni sözü - çayın qaynamadığını deyir. Onda bildim ki, çayçı müştərilərlə zarafat etməyi də xoşlayır. Çay içməyə gələnlər çıxıb gedəndən sonra içəridə ikimiz qaldıq. Ordan-burdan söz salıb çayçı ilə bir az yaxından tanış oldum. Öyrəndim ki, bir vaxtlar dəmiryolçu işləyib. Evləri də stansiyanın yaxınlığında idi. Əbülfət dayı təqaüdə çıxandan sonra da dəmir yolundan uzağa getməmişdi. Bu kiçik stansiyada çayçı işləyərək, öz həyatını yaşayırdı.

Ömrünün arxada qalmış səhifələrindən söz açan Əbülfət dayı deyirdi: “Uzun illər dəmiryol idarəsində işləmişəm, saçımı bu sahədə ağartmışam. İndi gecələr yatanda da yuxuda vaqon, elektrovoz və relslər görürəm. Axşamlar qatarın səsinə eşitməsəm gözüme yuxu

di də. Həyatını yalnız yaxşılıqlar üstündə qurmuşdu. Onun qırıqlar sıralanmış sifətindən nur yağırdı. Deyəsən, çayçının keçdiyi həyat yolu sifətindəki qırıqlar kimi enişli-yoxuşlu, keşməkeşli olmuşdu.

Son vaxtlar özünü yaxşı hiss eləmir-di. Elə hey onu narahat edən ağrılardan şikayətlənirdi. Ən çox da gözlərinin zəiflədiyini deyirdi. Amma bütün bunlara baxmayaraq, yenə də həmişəki kimi səhər ertədən - hələ heç qatarlar stansiyaya gəlməmiş çayxananın qapılarını açır, çay demləyir, yeməyi bişirib müştərilər üçün hazır saxlayırdı. Daxildə ağrıları olsa da, üzdə özünü çox toxtaq tuturdu. Ağrılar qarşısında əyləmir, ona təslim olmaq istəmərdi. Həmişə deyirdi ki, stansiyaya gəlməsə, qatarları görməsə, onların səsinə eşitməsə, tez ölər. Qoca kişiylə də, bir gün gəlib buranı bağlı görsən, bil ki əcəlim çatır, bu dünyadan köçüf getmişəm”. - dedi.

Bir dəfə qatardan düşəndə çayxananı bağlı gördüm. Gözlərimə inanmayıb bir az da yaxına gəldim. İçəridə işıq yox, səs-səmir eşidilmirdi, qapıdan iri bir qıfıl asılmışdı. Özümdən asılı ol-

tümə yaxşı bir həkim getirmişdi. Allah canını sağ eləmiş maa baxannan sonra dedi ki, əmi, qorxulu heç nə yoxdur. Bir-iki dərman yazıf dedi ki, bunnarı atan-nan sonra ağrılarım keçif gedəcək. İndi həm gözüme dərman salıllar, həm də yanıma iynə vurullar. İnşallah, bir neçə günə yaxşılaşıb yataqdan qalxacam. Əvvəlki günlərə baxanda indi yaxşıyam. Heç olmasa ağaşdan yapışif ayaq üstə fırrana bilirəm. O qədər verdiş eləmişəm ki, qatarın gəlməyinə az qalmış yuxudan oyanıram. Bu gün də gözlərimi açanda gördüm ki, vaxtda az qalif. Duruf bura gəldim ki, qatarı görüm, vaqonların səsinə eşidim. İnşallah, çox keçməz yenə də çayxananı açaram. Bax, mənə unutm ha, bala, tez-tez gəl-get.

Bu sözləri deyəndən sonra Əbülfət dayı stansiyada çox ləngimədi. Əlindəki ağacları yerə dayaq verə-verə bir neçə dəfə çayxananın ətrafına dolandı. Qapıya, pəncərəyə diqqətlə baxdı. Hər şeyin yerində olduğunu görəndən sonra sağollaşib yavaş-yavaş evinə tərəf getdi. Həmişə qıvrıq gördüyüm Əbülfət dayı həmin gün ağacların köməkliyi ilə güclə addımlayırdı. Ağır xəstə olsa da, elə bil fikri qatarların yanında qalmışdı. Bu yaşda da çayçının üreyindəki istəkləri tükənməmişdi, hələ də bulaq tək çəğlayırdı, şiltaq dənizin dalğaları kimi coşurdu. Qəribədir, insanın ömrü tükənib bitir, amma üreyindəki arzuları qurtarmır, ümid işıqları sönmür, hey alışıb yanır, şölələri, həyat yollarının qaranlıqlarına işıq saçır.

Növbəti dəfə bu tərəflərə yolum düşəndə onun haqda qara xəbər eşitdim. Stansiyada müştəri gözləyən taksi sürücülərindən biri dedi ki, Əbülfət dayı iki həftə əvvəl dünyasını dəyişib. Deməli, bir daha onun “qaynamamış” çayından içib Şəmsir müəllimlə bağlı söhbətlərinə qulaq asa bilməyəcəkdik. Çayçının ölümünə yaman pis olmuşdum. Göz yaşlarıma hakim kəsilə bilmədim. Elə bil ən əziz, ən doğma bir adamımı itirmişdim. Yaxından tanıdığın insanların ölüm xəbərini eşitmək çox kədərli-dir. Ömrü karvanını bu dünyadan çəkib getmiş çayçıya Allahdan rəhmət diledim. Bundan başqa daha əlimdən nə gəlirdi ki? Əbülfət dayıya o qədər öyrəşmişdim ki, ölümünə inanmamış gəlmirdi. Elə bildirdim ki, bu xəbər yalandır, o, hələ yaşayır, sağ-salamatdır. Günlərin birində işə çıxacaq, qatardan düşən səmişinləri çayxanasında qarşılayacaq, şən zarafatlar edəcək. Amma başımda dolayan bu fikirlər təskinlikdən başqa bir şey deyildi. Çayçı özü həyatda olmasa da, yaddaşlarda xoş sözləri, şən zarafatları qalmışdı. Harada olursa olsun, hər dəfə çay içəndə Əbülfət dayının sözləri yadıma düşürdü. Fikirleşirdim ki, görəsən, içdiyim çay qaynanmışdır, yoxsa yox?

Əbülfət dayıdan sonra dəmiryol stansiyasındakı çayxanaya sahib duran olmadı. Onun bir vaxtlar iri qıfıl vurduğu qapı elə bağlı da qaldı. Onsuz sanki stansiya da yar-yaraşığını itirmişdi. Mən də adətini tərgidə bilmirdim. Hər dəfə qatardan düşəndə ilk olaraq çayxananın qapısını baxırdım. Könlümdən çay içmək keçməsə də, özümdən asılı olmadan gözlərim Əbülfət dayını axtarırdı. Qapı bağlı olsa da, çayxananın qarşısından keçib sanki buradan bir vaxtlar içdiyim çayın qoxusunu almaq istəyirdim. Çoxdan bəri açılmayan qapının rəngi də solmuş, toz basmışdı. İri ilgəh keçirilmiş qıfıl da pas atmış, açar yerinin kiçik gözlüyü tutulmuşdu. Çayxananın pəncərəsinin yuxarı şüşəsi sınımışdı. Tez-tez eşən külek toz-torpağı buradan içəri so-vururdu. “Çayxana” yazılmış lövhənin bir tərəfi yerindən qopub havada yellənirdi. Divarlar, daşlar elə bil min illərin sükutu içində dərin fikrə getmişdi.

...Çayxananın bağlı qapısı ağzında dayananda özümdən asılı olmadan bir neçə dəfə “Əbülfət dayı, hey!” - deyib onu səslədim. Amma nə içəridən, nə də ətrafdan səsimə səs verən olmadı. Elə bil səsimi soyuq divarlar uddu. Bu anlarda fikirleşirdim ki, görəsən, Əbülfət dayı indi qatarların gəlib-gətdiyini hiss edirmi? Vaqonların taqqıltı ilə bir-birinə deyib stansiyadan tərpənməyini eşidirmi? Aramsız olaraq hey ora-bura şüttüyən qatarlar yenə də onun üreyindən keçir-mi? Yoxsa indi onlar səmtini, istiqamətini dəyişib başqa ürəklərə yan alıblar?

Bunları fikrimdən keçirəndən sonra yenə də çayçını - sifəti qırıqlı, nurlu Əbülfət dayını səslədim:

- Əbülfət dayı, heey, haradasan?

Avqust 2013



nəndə, günəş yeri, göyü yandıranda, içəridəki stolları qənşərdəki ağacların kölgəsinə qoyub çayxanasını genişləndirirdi. Qışa baxanda isti havalarda onun müştərisi çox olurdu. Çayçı arıq, balacaboy bir adam idi. Saçları tez ağarmışdı. Sifətində sıralanmış qırıqlar o qədər çox sıx idi ki, Əbülfət dayıya baxanda elə bilirdin gülümsəyir.

Səmişini olduğum qatarın hərəkət cədvəli eləydi ki, stansiyaya səhərin gözü açılmamış çatırdı. Mənzil başına yetişən kimi vaqonun narahat və hündür pilləkənlərindən düşüb çox da geniş olmayan stansiyanın gözləmə zalına tələsirdim. Belə qaranlıqda hara getmək olardı ki? Ona görə də stansiyada bir az gezişib havanın açılmasını gözləyirdim. Bəzən ovqatım yaxşı olanda uşaqlığımı xatırlayıb relslərin üstündə ora-bura addımlayırdım. Açığını deyim ki, heç də pis alınmırdı. Görünür, uşaqlıqdan adət etdiyim veridşləri hələ tam unutmamışdım. Yeriməkdən yorulanda relslərin altına düşənmiş şpalları sayır, onların möhkəmliyini “yoxlayırdım”. Hava xoş olanda səhərin açılmasını seyr edə-ədə quşların həzin nəğməsinə dinləyirdim. Üfünün necə qızarmasına, dumanın dağların ətəyindən zirvələrə doğru çəkilməsinə, günəşin necə çıxmasına baxıb zövq alırdım.

Əvvəlki gəlişlərimdə stansiyadakı çayxananın qapısını bağlı gördüm. Fikirleşirdim ki, yəqin işləmir. Amma bir payız səhərində çayxananın qapısını açıq gördüm. Əbülfət dayı ilə də elə ilk tanışlığımız həmin vaxt oldu. Çayxananın açıq olması mənə yaman sevindirdi. Çünki isti yerdə oturub çay içə-içə səhərin açılmasını gözləyə bilərdim. Aylarla bağlı qalmış qapını astaca açıb içəri keçdim. Stollardan birinin arxasında qalın gödəkcə geyinmiş, sir-sifəti qırışmış, balacaboy bir kişi oturmuşdu. Çayxanada ondan başqa heç kim yox idi. Fikirleşdim ki, yəqin çayçı elə bu adamdır. Soyuq payız səhərində onu xoş dindirdim:

- Sabahın xeyir, ay dayı.
- Ay, belə, aqibətin xeyir, beş də artıq.

getmir. Hərdən də elə olur ki, təkərlərdən qopan taqqıltı səslərinə diksiniib ayılıram. Yerimin içində oturub bir neçə dəqiqə bu taqqatuka qulaq verib sonra yatıram. Elə bilirəm ki, stansiyadan ötən qatarlar üreyimin içindən keçir.”

Sonralar Əbülfət dayı ilə görüşlərimiz çox oldu. Səhər-səhər onun “qaynamamış” çayından içir, söhbət edib dər-dələşirdik. Çayçının səkkiz qızı, bir oğlu var idi. Əbülfət dayı qızlarını köçürmüş, oğlunu da evləndirmişdi. Dediynə görə, otuzdan çox nəvəsi var idi. Söhbət etdikcə onların adlarını bir-birinə qarışdırırdı. Deyəsən, çayçının yaddaşı da qaynamamış çay kimi ydi. Gözləri də yaxşı görmür, qulağı da zəif eşidirdi. Çoxlarının arzulamadığı qocalığın əlamətləri hər addımda onun üz-gözlündən oxunurdu. Dediklərindən hiss olunurdu ki, çayçı düzgünlüyü sevir, haqqın-adaletin tərəfində dayanan adamdır. Hər dəfə onunla görüşəndə orta məktəbdə valideyn komitəsinin sədri olduğundan və bu zaman ədalətli işlədiyindən ətraflı söz açardı. Qızlarını o biri şagirdlərdən üstün tutmadığını söyləyirdi. Sonda da deyərki ki, əgər sözlərinə inanmırsansa məktəb direktoru işləmiş Şəmsir müəllim hələ ölmüyüb sağdır, gedif onun necə adam olduğumu soruşa bilərəm. Mən də Şəmsir müəllimi haradan tanıyırdım ki, gedib Əbülfət dayı ilə bağlı ondan da nə işə soruşam.

Hər görüşümüzə də mənə eyni şeyləri danışdı. O, ağzını açan kimi bildirdim ki, ardınca hansı cümlə, hansı söz gələcək. Bilirdim ki, sözünü tamamlayan-dan sonra nə vaxtsa, haradasa məktəb direktoru olmuş Şəmsir müəllimin adını çəkəcək. Amma bütün bunları bilsəm də, səbrimi basıb onun sözünü kəs-mədən çay içə-içə diqqətlə söhbətinə qulaq asırdım. Daha sözünü yarıda kəsib demirdim ki, ay Əbülfət dayı, bunları ötən dəfə danışmışam da. Özümü elə göstərirdim ki, guya danışdıqlarını ilk dəfədir eşidirəm. Hiss olunurdu ki, Əbülfət dayı təbiətə həmişə kövrək, həmişə də saf adamdır. Bəlkə də o ömründə heç kime pislilik etməmiş, yalan danışmamışdı. Yəqin heç bu fikrə düşməmiş-

hekayə

madan bir neçə dəfə “Əbülfət dayı, Əbülfət dayı” - deyib səslədim. Amma səsim divarlara, bağlı olan qapı və pəncərələrə deyib üstümə qayıtdı. Çayçının sonuncu görüşümüzə dedi-yi sözlər yaddaşımda sızıldadı, üreyimdə qəmli bir nəğmə səsləndi. Artıq Əbülfət dayının ömrünün sona çatdığını, dünyadan köçdüyünü düşündüm. Kövrəldim, özümdən asılı olmadan gözlərim yaşardı. Çayçının yoxluğu mənə çox pis təsir elədi. Asta səslə “Allah sənə rəhmət eləsin, ay Əbülfət dayı” - deyib salavat çevirdim.

Yolda taksi sürücüsündən onu soruşanda dedi ki, yox, Əbülfət kişi ölməyib, hələ sağdır. Amma ağır xəstədir, vəziyyəti yaxşı deyil. Həm canı ağrıyır, həm də gözləri yaxşı görmür, indi müalicə olunur, yəqin ki, inşallah, yaxın günlərdə yaxşılaşıb işə çıxar. Çayçının sağ-salamat olduğunu eşidəndə üreyim yerinə düşdü, ruhuma sakitlik çökdü. Bir anın içində nəmli gözlərimə sevinc qondu, kədərli sifətimdə təbəssüm qəm-kədərə meydan oxuyub əl çaldı. Deməli, Əbülfət dayı hələ yaşayırdı. Qatarların səsinə eşidib daha da ruhlanır, üreyində yaşamaq həvəsi alovlanırdı. Xəstəliyə güc gəlib relslər kimi ömrü yolunu uzatmaq istəyirdi. Deməli, hələ qatarlar Əbülfət dayının üreyindən keçirdi. Çayçı hələ də ona doğma və əziz olan bu səslə nəfəs alırdı. Hələ üreyi döyünür, ömrü öz axarı ilə yorğa-yorğa olsa da, yoluna davam edirdi.

Bir gün vaqondan düşüb stansiyaya tərəf gedəndə yenə də çayxananı bağlı gördüm. Amma gözləmə zalına girmək istəyəndə qapının ağzında Əbülfət dayı ilə üz-üzə gəldim. Çasıb qaldım, gözlərimə inanmadım, elə bil yuxu gördüm. Əbülfət dayının gözləri yaxşı görməsə də, yatağında rahat uzana bilməmiş, hər əlinə bir ağac götürüb onlara söykənə-söykənə stansiyaya - qatarı görməyə, onun səsinə daha da yaxından eşitməyə gəlmişdi. Çayçı illərdən bəri alışdığı veridşini tərgidə bilməmiş, çətinliklə də olsa, səhərin bu vaxtında şirin yuxusuna haram qataraq gözlərinin zəif nuru ilə qaranlıq işıqlandırıb stansiya-ya üz tutmuşdu. Sanki özünü qatarlara göstərirdi ki, mən hələ ölməyib, sağdır, yaşayır. Vaqonlar asta-asta stansiyadan tərpənəndə Əbülfət dayı gözlərini bir anlıq açıb-yumdu, sifətini turşutdu. Doğrudan da, elə bil həmin an qatar onun üreyindən keçirdi. Vaqonlar relslər üzərində sürünüb uzaqlaşandan sonra onunla görüşüb hal-əhəli tutdum, vəziyyətini soruşdum. Üzgün-üzgün mənə baxıb dedi:

- Hə, oğul, yaman pis şey imiş bu qocalıq. Ayaqlarım sözüme baxmır, gözlərim güclə görür. Yataqda uzanmaqdan yanlarım yara bağlayıb. O gün uşax üs-